

پستو

از اولین زن روزنامه‌نگار ایرانی چه می‌دانید؟

صاحبه امتیاز و مدیر مسؤله

این روزها تعداد روزنامه‌نگاران زن بسیار زیاد است. حضور زنان در پست‌های مدیریتی هم تعجب کسی را برنمی‌انگیزد، اما در دوره قاجار ماجرا خیلی فرق داشته. این‌که زنی در آن دوران روزنامه منتشر کند یا مدارس دخترانه تأسیس کند، اصلاً کار رایجی نبود. مریم عمید، ملقب به مزین السلطنه از زنان متفاوت آن دوران بود. کسی‌که همه هم و غمش بالا بردن فرهنگ زنان جامعه‌اش بود.

مریم عمید سمنانی معروف به مزین السلطنه دختر میرسید رضی سمنانی رئیس‌الاطباء سمنانی (پزشک معروف قشون در زمان ناصرالدین شاه) بود. مریم تحصیلات ابتدایی و علوم دینی را در منزل و تحت نظارت پدرش فراگرفت و پس از آن با موافقت پدر، ادامه تحصیلاتش را نزد استادان مختلف ادامه داد و حتی زبان فرانسه و فن عکاسی را آموخت. با این همه او نیز براساس سنت و عرف جامعه در ۱۶ سالگی با یکی از شاهزادگان قاجاری به نام عمادالسلطنه (سالور) ازدواج کرد. این ازدواج که تنها به پیروی از خواست بزرگان و نه از روی میل مریم بود، بیش از یک سال دوام نیاورد و در نتیجه آن دو به دلیل نداشتن توافق اخلاقی از یکدیگر جدا شدند.

مریم پس از این جدایی هفت سال خود را وقف فعالیت‌های علمی و فرهنگی کرد، اما پس از آن با قوام الحکماء که مردی روشنفکر و مترقی بود، ازدواج کرد. قوام الحکماء در مدت زندگی

مشترک با مریم، همواره مشوق و یار و مددکار همسرش در پیشبرد اهداف او بود. دوران خوش این زندگی سرشار از تفاهم چند سال بیشتر دوام نیاورد و قوام الحکماء درگذشت و خانم مزین السلطنه با دو فرزند تنها ماند.

درباره روزنامه‌نگاری

مزین السلطنه سال ۱۳۳۱ هجری مطابق با ۱۲۹۲ شمسی با انتشار روزنامه‌ای به نام شکوفه در تهران و همچنین تأسیس مدرسه دخترانه‌ای به نام دارالعلوم و الصنایع مزینیه آشکارا وارد دنیای فعالیت‌های مردانه شده، تمام سعی و تلاش خود را برای بالا بردن شان و مرتبه زنان به کار گرفت. روزنامه شکوفه در واقع اولین نشریه‌ای بود که توسط یکی از بانوان ایرانی منتشر می‌شد. این روزنامه با چاپ سنگی و تصاویر و کاریکاتورهای انتقادی و اجتماعی هر دو هفته یک بار به دست خوانندگان می‌رسید. در

یکی از شماره‌های روزنامه در صفحه اول آمده بود: «صاحبه امتیاز و مدیر مسؤله مزین السلطنه صبیحه مرحوم آقا میرزا سید رضی رئیس‌الاطباء، روزنامه‌ایست، اخلاقی، ادبی، حفظ الصحة اطفال، خانه‌داری، بچه‌داری، مسلک مستقیمش تربیت دوشیزگان و تصفیه اخلاق زنان راجع به مدارس نسوان، عجالتاً ماهی دو نمره طبع می‌شود.»

درباره تأسیس مدرسه

با آن‌که نشر و چاپ روزنامه، به ویژه برای بانوان، کاری سخت بود، اما خانم عمید، وقت بسیاری را هم صرف مدیریت مدرسه مزینیه می‌کرد. این مدرسه سال ۱۳۳۱ هجری تأسیس شد و شعار آن تشویق و ترغیب دختران و بانوان به درس خواندن بود و به همین دلیل از هر دو نفر شاگرد یک شاگرد با شهریه و یک نفر رایگان پذیرفته می‌شد. براساس نوشته روزنامه شکوفه، مدرسه مزینیه دارای دو شعبه بود که شعبه اول در سال ۱۳۳۲ قمری افتتاح شد و دارای ۷۹ شاگرد (۴۰ نفر با شهریه و ۳۹ نفر رایگان) بود. در این شعبه مدرسه، به دختران، فارسی، فرانسه، عربی، تاریخ، جغرافیا، هندسه و فنون دستی آموزش داده می‌شد. شعبه دوم این مدرسه، در واقع یک نوع هنرستان یا دارالصنایع بود که هنرهایی مانند قالیبافی، جوراب‌بافی، زردوزی، توربافی، خیاطی و سایر فنون و هنرهای دستی آن زمان را به دختران آموزش می‌دادند. برخی معلمان و آموزگاران این مدرسه تحصیلکردگان خارج از کشور بودند، مانند خانم زاده که طراحی و نقاشی و خیاطی را در پاریس آموخته بود. همچنین عده‌ای از شاگردان اول و رتبه ممتاز مدرسه نیز پس از اخذ دیپلم در همان مدرسه به سمت آموزگار انتخاب می‌شدند. از جمله سایر معلمان مدرسه باید از بانو عزت، بانو حرمت صفاءالملک، ذکیه خانم حائری، خانم زین العابدین رهنما، رقیه خانم و کوچک خانم حائری نام برد.

مریم عمید در تاریخ ایران به عنوان اولین روزنامه‌نگار زن ایران شناخته می‌شود. مزین السلطنه با انتشار اولین نشریه ایرانی ویژه بانوان نقش بسیار مهمی در ترویج بیداری زنان و آگاه کردن آنان به مسائل اجتماعی ایفا کرد. مبارزه با خرافات رایج آن زمان در میان زنان و تقبیح آداب و رسوم و عقاید عقب افتاده متداول در جامعه از دیگر اقدامات مفید و قابل توجه خانم عمید در روزنامه شکوفه بود.

مزین السلطنه پس از عمری تلاش برای روشنگری زنان و آگاهی بخشیدن به آنان و تأثیرگذاری در جامعه بسته و خاموش آن دوران، در شوال ۱۳۳۷ هجری / شهریور ۱۲۹۸ شمسی زمانی که عازم مشهد بود، برای دیدار با خویشاوندانش در سمنان توقف کرد و در همین جا بر اثر سکه قلی چشم از جهان فروبست.

۶۶

خانم عمید، وقت بسیاری را هم صرف مدیریت مدرسه مزینیه می‌کرد. این مدرسه در سال ۱۳۳۱ هجری تأسیس شد و شعار آن تشویق و ترغیب دختران و بانوان به درس خواندن بود

نازیلا ناظمی

روزنامه نگار

نمایه:

- نام: مریم عمید (مزین السلطنه)
- محل تولد: سمنان
- تاریخ فوت: شهریور ۱۲۹۸
- علت شهرت: روزنامه‌نگار و مؤسس مدرسه دخترانه

نمونه صفحات روزنامه شکوفه

